

Comentariul operei Morometii scrisa de Marin Preda - a cincea parte

Noii prieteni politici, Matei Dimir, Nae Cismaru, Giugudel s.a, suplinesc cu greu sentimentul ca "nu mai avea in spate o familie in care cuvintele si gesturile lui sa fie incarcate cu intelesuri". Niculae sesizeaza exact criza tatalui: "Credea ca el e centrul universului si cum le aranjeaza el asa e bine, toata lumea trebuie sai asculte."

Eroului nu-i mai merge "comedia uimirii totale", cu datoriile, "nu mai era de gluma" in confruntarea cu Niculae, "apostolul" unei noi vremi. Moromete apara o iluzie, dar se cuvine subliniata consecventa morala demnitatea lui: "Pana in clipa din urma omul e dator sa tina la rostul lui, chit ca rostul asta cine stie ce s-o alege de el!" Monologul interior dintr-o pagina de mare finete a analizei psihologice, din capitolul al III-lea. ne sugereaza drama sufleteasca a personajului, prapastia dintre el si o lume care ii conditioneaza neincetat felul de a fi, inerca sa impuna un alt cod existential decat cel pe care 1-a construit singur.

Dupa acest moment, ni se relateaza despre Moromete prin intermediul Ilincai, pentru ca spre final, un narator impersonal sa dea o aura de legenda si mit luminii in care este evocat personajul. Pe patul de moarte, Moromete gaseste puterea sa afirme cu mandrie: "Domnule, eu totdeauna am dus o viata independenta!"

Constiinta a colectivitatii nationale, Marin Preda, prin creatia sa, traverseaza istoria noastra prin raportarea la timpul social si individual. El evoca satul romanesc intr-un moment de raspantie. Aici se consuma drama idealismului moral taranesc. Sub presiunea innoirilor fulgeratoare prin care trece satul, dispare civilizatia straveche, iar omul creator este invins de omul social. "Morometii stau sub un clopot cosmic si drumurile mari ale istoriei trec prin ograda lor..." (Eugen Simion).

Si in acest roman, ca de altfel in intreaga sa creatie, Marin Preda se remarca prin vocatia narativa fiind, asemenea lui Rebreanu, reprezentant al epicului pur. Nareaza lent, cu accent pe amanunt, pe gest, pe mimica Dialogul si monologul sunt asimilate firesc de naratiune, intr-o coerenta perfecta a relatarii, conferind textului virtutile prozei de analiza si de creatie. Scriitor realist, anticalofil, asemenea lui Liviu Rebreanu, Preda are grija sa fie exact si precis in relatare, corect si concis in stil. Ceea ce se remarca in mod deosebit in opera sa, este prezenta stilului indirect liber, care alterneaza adeseori cu exprimarea directa Stilul are astfel caracter narativ, iar textul este dominat de verb.

Universul morometian si problematica satului romanesc, prezentate cu o arta desavarsita situeaza romanul "Morometii" intre cartile fundamentale ale literaturii noastre.